

DUŽNIČKA KRIZA U SRBIJI-PRETI LI NAM GRČKI SCENARIO

DEBT CRISIS IN SERBIA – ARE WE THREATENED BY GREEK SCENARIO

Momirović Dragan¹, Stanković Svetislav²

Rezime U postkriznom periodu, tokom 2011 god dužnička kriza u Srbiji se produbila i proširila na sve segmente društvenog i socijalnog života.. Pad ekonomske aktivnosti i povećanje dugova su u najvećem delu rezultat pogrešne i loše vođene ekonomske politike vlade Srbije i delimičnog uticaja sa strane, koji se ne može ignorisati. Posledice tih uzroka se ogledaju u osetnom povećanju nezaposlenosti, velikog povećanja javnog duga i budžetskog deficita kao i visokog stepena nelikvidnosti. Pojačanje ekonomske i dužničke krize u Evropi i predstojeći politički izbori u Srbiji, prete da Srbija propusti još jednu godinu za ozbiljne reforme, te su mali izgledi da se zaustavi dalji negativan pad u 2012 god. Potencijalno, preti nam grčki scenario. Zbog toga, nova vlada, nakon izbora mora da preduzme, hitne i efikasne mere i sprovede bolne ekonomske reforme angažujući sav ljudski i drugi kapital, ponudi novu viziju u pravcu prevazilaženja postojećeg stanja i vrati optimizam i poverenje građana.

Ključne reči: dužnička kriza, makroekonomske varijabile, zaduženost, ekonomski kolaps, razvoj, stabilnost,

Abstract. In post-crisis period in 2011 as debt crisis in Serbia deepened and spread to all segments of society and social life. The fall in economic activity and increasing debts are for the most part a result of erroneous and misguided economic policies the government of Serbia and partial side effects, which cannot be ignored. The consequences of these causes are reflected in a visible increase in unemployment, a large increase in public debt and budget deficit and high non liquidity. Reinforcement of economic and debt crisis in Europe and the upcoming political elections in Serbia, Serbia threatened to miss another year of serious reform, and little chance to stop further downward decline in 2012 year. Potentially threatens our Greek scenario. Therefore, the new government after the elections must take, immediate and effective measures and implement painful economic reforms by engaging all the human and other capital, offers a new vision towards overcoming current situation and restore public trust and optimism.

Key words: debt crisis, the macroeconomic variables, debt, economic collapse, development, stability

UVOD

Velika ekonomsko-finansijska kriza koja je nastala, sekjuritizacijom hipotekarnih kredita na finansijskom tržištu SAD, u drugoj polovini 2008 god se domino efektima prelila na globalnom nivou izazivajući finansijske nevolje sa opasnošću da ugrozi realni sektor. Za razliku od drugih zemalja, koje su osetile opasnost od talasa prelivene krize i pristupile donošenju hitnih ekonomskih mera za ograničavanje i ublažavanje negativnih uticaja finansijske zaraze, vlada Srbije je tvrdila da će SAD brzo prevazići krizu i da će ona zaobići Srbiju. Zvaničnici vlade, zaduženi za ekonomsku problematiku su čak, tvrdili da je velika globalna ekonomsko-finansijska kriza šansa za razvoj i da će

¹ Dr Dragan Momirović, Fakultet za poslovno industrijski menadžment Beograd, draganmomirovic@yahoo.com

² Dr Stanković Svetislav, načelnik finansija Vojska Srbije, Niš

se potencijalni investitori preusmeriti iz nekih zemalja u Srbiji. Ta inferiornost i inertnost ili možda nesposobnost, mada bi se pre reklo nestručnost u pogledu mogućih procena uticaja globalne finansijske krize na Srbiju, je uticala na zakasnelo donošenja mera za ublažavanje i ograničavanje efekata krize. Prevedhodno vlada je smatrala da se radi o recesiji koja će brzo proći a ne globalnoj finansijskoj krizi.

Inertan pristup vlade intenzivirao je dolazak drugog talasa krize, poznate kao dužnička krize. U postkriznom periodu dužnička kriza u Srbiji je eskalirala sa tendencijom kolapsa celokupnog ekonomskog sistema. Vlada umesto da svojim merama ublažava ili ograničava širenje dužničke zaraze, ona problem rešava novim zaduživanjem u zemlji i inostranstvu. Takav pristup je doveo do pogoršanja makroekonomskog ambijenta privređivanja i ugrozio vitalne funkcije privrednog sistema. Novi vladin model razvoja „Postkrizni model ekonomskog rasta i razvoja Srbije 2011-2020“ koji je najavljuvan sa velikim optimizmom je, već u prvoj godini doživeo fijasko.

Upravo, cilj ovog rada je da na osnovu empirijskih i drugih indikatora ukaže na veliku opasnost kraha srpske ekonomije usled ogromnog zaduživanja vlasti u Srbiji. Rad se sastoji od tri dela. U prvom se ukazuje na lažnom optimizmu kreatora ekonomske politike, u drugom se navode „kozmetičke“ promene koje su samo produbile i proširile dužničku krizu u trećem se prezentiraju ključni makro-ekonomski indikatori sa komentarom i na kraju se razmatraju u kratkim crtama, očekivanja u 2012 god.

1. OPTIMIZAM „NEUTEMELJENOG OPTIMIZMA“

Vlada i vladini ali i drugi ekonomisti su isticali da su svi problemi koji su zadesili Srbiju krajem 2008 i tokom 2009/10 god. mnogo blaži i manji nego u drugim zemljama, te da je Srbija mnogo bolje podnela i prevazišla krizu od mnogih evropskih i zemalja u tranziciji, i to, zahvaljujući, pre svega, mudrim i efikasnim preduzetim merama ekonomske politike. Argument za takav optimistički stav je bio u ostvarenim rezultatima makroekonomske stabilnosti, koji su po njima bili mnogo efikasniji nego u ostalim zemljama obuhvaćenim finansijskom krizom. Istovremeno, takav stav vlade i drugih državnih zvaničnika je potkrepljen očekivanim rastom bruto domaćeg proizvoda, smanjenjem nezaposlenosti i rastom društvenog standarda, primenom novog modela razvoja sadržanog u radu grupe vladinih, po rečima premijera „eminentnih“ ekonomista pod nazivom „Postkrizni model ekonomskog rasta i razvoja Srbije 2011-2020“. Optimizam vlade iskazan usvajanjem novog modela razvoja je bio apsurdan, više usmeren na dnevno političke potrebe, jer sam model nije imao realno utemeljenje u makroekonomsku stvarnost i privredni ambijent Srbije, već je pre bio spisak želja, po onoj narodnoj, „šta se babi snilo“.

2. KOZMETIČKI „REINŽINJERING“ I DRUGI TALAS KRIZE

Neutemeljeni optimizam i „kozmetički reinžinjeri“ (rekonstrukcija) vlade baziran na novom modelu, je brzo dezavuisan ekonomskom realnošću u Srbiji. Drugi talas krize, poznat kao dužnička kriza, je brzo zahvatio, ionako krhku srpsku privredu, i na opštu žalost, uticao na produbljivanje društvene i ekonomske krize. Udar dužničke krize nije samo rezultat eksternih uticaja, mada se oni ne mogu ignorisati, već pre svega, loše i nekonzistentne (uredbe i telefonske sednice) vođene ekonomske politike vlade. Vlada umesto da reformiše ogroman, neefikasan, administrativno-birokratizovan trapav skup i potrošački državni aparat, zavede rigoroznu štednju na svim nivoima uz strogu finansijsku disciplinu uz poboljšanje likvidnosti i relaksira uslove privređivanja uz određenu zakonsku i pravnu regulativu ona je pristupila zaduživanju. Njen glavni argument u vođenju ekonomske politike i ublažavanju dužničke krize je novo zaduživanje kod domaćih i inostranih institucija. Takv pristup u 2011 god. je Srbiju doveo do ivice bankrota. Ne treba biti mnogo ekonomski obrazovan pa to videti na svakom koraku. O tome govore obični ljudi, oni to svakog dana osećaju na svojim plećima. Situacija se pogoršava a inertnost vlade je vidljiva na svakom koraku, posebno što su izbori pred Srbijom, u prvoj polovini 2012 god. Ako je vlada Srbiju za tri i po godina dovela do ekonomskog kolapsa, šta može da uradi u prvoj polovini 2012 god da poboljša ekonomsku situaciju. Apsolutno ništa. Samo će još više da poveća dug, koji će mnoge buduće generacije morati da vraćaju.

3. KRETANJE KLJUČNIH MAKROEKONOMSKIH VARIJABILA

Ključne ekonomske varijable Srbije u periodu od 2007-2011 god su date u sledećoj tabeli.

Tabela 1. Kretanje osnovnih ekonomskih varijabli u Srbiji u periodu 2007-2011 god

	2007	2008	2009	2010	2011
BDP-realni rast %	5,4	3,8	-3,5	1,0	1,9
Spoljno trgovinska razmena					
➤ <i>Uvoz (milijarde EVRA)</i>	<i>(26,1%)</i>	<i>(15,5%)</i>	<i>(-19,8%)</i>	<i>(24,0%)</i>	<i>(14,1%)</i>
	13.951,0	16.478,1	11.504,7	12.622,0	14.449,7
➤ <i>Izvoz (milijarde evra)</i>	<i>(33,3%)</i>	<i>(18,1%)</i>	<i>(-30,2%)</i>	<i>(9,7%)</i>	<i>(14,5%)</i>
	6.431,9	7.428,9	5.961,3	7.393	8.439
➤ <i>deficit (milijarde evra)</i>	-7.519,1	-9.049,2	-5.543,4	-5.228,5	<u>-6.010,3 (15%)</u>
➤ <i> pokrivenost uvoza izvozom</i>					<u>58,5%</u>
Platni bilans					
➤ <i>deficit tekućih transakcija</i>	-5.219	-7.217	-2.282	-2.275	-2.644,1
➤ <i>deficit tek transakcija, %BDP</i>	-18,3	-22,1	-7,9	-7,8	
➤ <i>Strane direktne investicije</i>	1.821	1.824	1.373	860	1.514,1
Zaposlenost					
➤ <i>broj zaposlenih (u 000)</i>	1.991	1.990	1.857	1.771	1.746
➤ <i>broj nezaposlenih (u 000)</i>	850	793	730	730	745
➤ <i>nezaposlenost</i>	18,8	14,4	16,9	20,0	24,4
Zarade i prosečna pot korpa					
➤ <i>Prosečna neto-zarada</i>	27.759	32.746	31.733	34.142	38.363
➤ <i>Prosečna neto zarada u evra</i>	19,5	369	330	323	366
➤ <i>Zarade-realni % rasta</i>		3,9	0,2	0,7	0,2
➤ <i>Prosečna potrošačka korpa</i>		45.115	47.782	52.701	55.657
➤ <i>Minimalna potrošačka korpa</i>		23.908	25.183	27.821	29.648
<i>Penzije-realna % rasta</i>	4,7	14,2	3,3	-5,9	-3,6
<i>Rast cena na malo CPI u %</i>	11,0	8,6	6,6	10,3	11,0

Izvor: Autor na osnovu izvora (Statistički zavod R. Srbije, Min. Finansija Srbije, Narodna banka Srbije,)

U novom modelu privrednog rasta, predviđena je prosečna stopa realnog rasta BDP od 5,8% u periodu 2011-2020 god. U 2011 god ostvaren je rast od 2 %, što je mnogo niže od predviđenog. Po aktivnostima najveći rast su ostvarili sektori snabdevanje električnom energijom i gasom, građevinarstvo i rudarstvo. Najveći pad bruto dodate vrednosti zabeležen je u sektoru trgovine i sektoru administrativne i pomoćne uslužne delatnosti.

Istovremeno, spoljnotrgovinska razmena pokazuje veliki deficit od -6.010,3 milijarde evra u odnosu na isti period prethodne godine. Uvoz beleži rast od 14,5 % u odnosu na isti period prethodne godine i u apsolutnom iznosu je veći za 1.827,7 milijarde evra. Izvoz u istom periodu beleži rast za 14,1% i u apsolutnom iznosu je veći za 1.046 milijarde evra, odnosno beleži pad u odnosu na 2010 god, kada je izvoz u apsolutnom iznosu bio 1.432,1 milijarde evra. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 58%. Učešće izvoza u DBP iznosi 32% , i još uvek je daleko od planiranog od 50%. Učešće srpske privrede u ukupnom svetskom izvozu je zanemarljiv i iznosi oko 0,07%.

Tekući platni bilans u 2011 god., takođe beleži deficit u iznosu od -2.644,1 milijarde evra i veći je nego u kriznim 2009/10 god., odnosno povećan je za 369 milijarde evra.

U „modelu“ rasta za period 2011-2020 god predviđeno da se prosečno godišnje zaposli 43.000 radnika, odnosno za posmatrani period ukupno 428.000 zaposlenih. Proklamovana politika vlade o zaustavljanju stope nezaposlenosti i postepeno smanjenje, ne da nije ostvareno, nego je sistematski, nezaposlenost povećavana i krajem godine dostigla cifru od 745.000 lica. Sve to ukazuje na dramatičnu situaciju u oblasti nezaposlenosti koja je dostigla visoku stopu od 24,4% i jedna je od najvećih u Evropi. Još dramatičnije zvuči odnos između broja zaposlenih i penzionera koji je pokazuje da na jednog zaposlenog dolazi jedan penzioner.

Visoku stopu nezaposlenosti prati i niska realna stopa rasta prosečnih neto zarada. Prosečna neto zarada u 2011 god iznosila je 366 evra i za 0,2% je realno veća u odnosu na prethodnu godinu. Problem realnog rasta je još dramatičniji kada se prosečne zarade posmatraju po regionima i opštinama. Niske prosečne zarade ugrožavaju egzistencijalne, odnosno civilizacijske potrebe ljudi u 21 veku, sa mogućnošću daljeg smanjenja pada životnog standarda. Koliko smo siromašni pokazuje i nacionalni dohodak per capito po glavi stanovnika. Ugrožena životna egzistencija kod mnogih ljudi dovodi do devijantnog ponašanja, depresije i većeg konzumiranja psihičkih lekova.

Paralelno sa padom prosečnih neto zarada i životnog standarda, rastu troškovi prosečne potrošačke korpe. Ona je sada veći od prosečne neto zarade za 17.294 din., koja je u 2011 god, iznosila 38.363 din., dok je prosečna potrošačka korpa iznosila 55.657 dinara. Minimalna potrošačka korpa iznosila je 29.648 din i niža je od prosečne neto zarade za jednu trećinu. Dinamika rasta prosečne potrošačke korpe je veća od dinamike rasta prosečnih neto zarada, što ukazuje na prosečan rast cena i sistemski pad životnog standarda.

Maloprodajne cene roba i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju, porasle su 2011 god u odnosu na isti period za 11%. Istovremeno, rast cena, simboličan rast realnih zarada (0,2), pada rasta penzija (-3,6%), i smanjenje zaposlenih sa primanjima su uticali na smanjenje prometa roba u trgovini na malo, za 17,6% u odnosu na prethodnu godinu. Paralelno sa smanjenjem prometa u trgovini na malo, posle stupanja na snagu Uredbe o ograničenju marže na osnovne životne namirnice povećan je broj zatvorenih malih trgovinskih radnji. Do 15. 12.2012 god zatvoreno je 875 malih trgovinskih radnji i otpušteno 3.430 radnika.

Industrijska proizvodnja u 2011 god beleži fizički obim rasta od 1,8 % u odnosu na 2010 god. Projektovana stopa rasta, prema novom „modelu“, industrijske proizvodnje je 6,9%, dakle za 4,8% manja od ostvarene stope. Karakteristično je da najveći rast beleži rudarstvo od 10,4%, oblast eksploatacije nafte, čak 25,4% i oblast eksploatacije rude metala, dok prerađivačka industrija beleži pad od 4%, posebno prehrambena industrija (2,8%), tekstilna (11,8%), itd, dok proizvodnja električne energije i gasa veća je za 9,7%.

Poljoprivreda će, prema procenama, imati rast u 2011 god od 0,8%, koja je mnogo manja od projektovane stope rasta (3,4%) u novom modelu razvoja, čak za 2,6%.

Građevinarstvo beleži rast od 17,7% u 2011 god. Razlog za to izgradnja mosta „Beška“ i „Gazela“ u Beogradu, kao i nekih delova koridora 10. Istovremeno, u drugim oblastima građevinarstva, stanovi i slično rast stagnira, dok mala i srednja preduzeća imaju problem likvidnosti, odnosno naplate izvršenih radova od države i njenih institucija. Država je tu najveći dužnik.

Zaduženost građana kod bankarskog sektora na kraju 2011 god bila je 816 evra po glavi stanovnika, odnosno 2,2 prosečne zarade, dok je prosečni minus po tekućim računima i kreditnim karticama 78 evra. Manje od nas su zaduženi Makedonija, BiH a više Hrvatska, Rumunija Bugarska i Crna Gora.

Dugovi privrede prema bankarskom sektoru Srbije su povećani za 9,2% i iznose 12 milijarde evra. Ukupan dug privrede i građana iznose 18,9 milija evra. Kašnjenje u otplati kredita (loši krediti iznosi 22% odnosno više od 90 dana) neprestano raste.

Inflacija na međugodišnjem nivou krajem godine je iznosila 7%

Indeks prosečne vrednosti akcija Beogradske berze, odnosno Srbije „Beleks 15“ na kraju 2011 god je zabeležio pad za 23,4% završivši na nivou, nešto iznad 499 poena. Ostvareni promet (280,2 miliona evra) je veći za 26% ali sedam puta manji od rekordne 2007god.

Javne finansije beleže deficit. Polovinom oktobra usvojen je rebalans budžeta koji predviđa budžetski deficit od 142,7 milijarde dinara. Postignut je dogovor sa MMF da deficit konsolidovanog budžeta u 2011 god bude uvećan sa prvobitnih 4,1% bruto domaćeg proizvoda na 4,5%. Septembra 2011 god vlada je prodala državne obveznice u vrednosti od milijardu dolara. Na taj iznos prodatih državnih obveznica za deset godina Srbija će morati da isplati kamatu godišnje 72,5 miliona dolara, odnosno za deset godina od „efikasne prodaje“ treba da isplati 1. milijarda i 725 miliona dolara. Ovoj cifri treba dodati i druge troškove, savetnika, posrednika i slično. Novo, dodatno zaduženje od MMF od 200 miliona dolara (od čega će se polovina upotrebiti za pokriće budžeta) i 1,1 milijardu dolara obezbeđenih od iste institucije iz predostrožnosti koji se mogu povući za 18 meseci, ukazuju da je vlada Srbije za samo mesec dana zadužila građane Srbije za 2,6 milijarde dolara novih inostranih kredita.

Tabela 2. Javni dug Republike Srbije

Izvor: Narodna banka Srbije i Min finansija Srbije

Struktura duga je tokom 2011 god izmenjena u smeru učešća javnog spoljnog duga u ukupnom dugu za 6,5 indeksnih poena. Deprecijacija evra u odnosu na ostale valute zastupljene u strukturi spoljnog duga povećao je dug (kursne razlike) za 194,4 miliona evra.

Spoljni dug javnog sektora krajem 2011 god iznosio je 10,8 milijarde evra što iznosi 44,7% ukupnog inostranog duga. Ukupni javni dug R. Srbije na kraju 2011 god iznosio je 14,5 milijarde evra, odnosno povećan je za 2,4 milijarde evra. Učešće javnog duga u DBP-y iznosi prema podacima Min finansija 45,1% (NBS- 45,8%) čime je dug opšteg nivoa zaduženosti prekoračio zakonsku granicu od 45% i da će, prema procenama fiskalnog saveta nastaviti da raste i u 2012 god ako se ne donesu mere fiskalne konsolidacije. Ako uključimo i privatni sektor onda je ukupni dug Srbije zaključno sa 2011 god je 24,1 milijarde evra..

Kada je u pitanju konkurentnost statistika svetskih institucija je neumoljiva. Po oceni Globalnog indeksa konkurentnosti nalazimo se na 95 mesu, a u regionu jedino je BiH iza nas. Po inovativnosti i softiciranosti smo na osnovu tri grupe indikatora ubedljivo najgore plasirani. Prema indeksu ekonomskih sloboda sa Hrvatskom i BiH smo nisko rangirani, što znači da ne možemo poslovati bez uticaja države i birokratije. Po uslovima poslovanja, prema izveštaju svetske banke rangirani smo na 88 mestu, a po izveštaju EBRD-a o regionu na 11 mestu od 13 posmatranih zemalja.

UMESTO ZAKLJUČKA – ŠTA NAS OČEKUJE U 2012 god

Bez obzira na zvanični stav vlade, da je za najnoviju eskalaciju dužničke krize, koja je zadesila našu zemlju, baš u trenutku izlaska iz ekonomsko-finansijske krize, kriva dužnička kriza u evro zoni i da sebe ne smatra mnogo odgovornom za nastalo stanje, ipak nije prihvatljiva za širu stručnu i drugu javnosti. Naprotiv, stručnjaci i široka javnost se ne slaže sa zvaničnim stavom vlade. Suprotno tome, tvrde da se Srbija nalazi još u onoj krizi koja je počela 2008 god. da je dužnička kriza samo intenzivirala postojeću krizu, te da za to u najvećem delu nisu krivi spoljašnji uticaji, već unutrašnja dešavanja i pogrešna ekonomska politika, koja se kontinuirano sprovodi od 2000 godine.

Srbija se, prema navedenim ekonomskim indikatorima nalazi u ozbiljnoj dužničkoj krizi. Vlada umesto da se bavi ozbiljnim reformama i unutrašnjim rezervama krizu rešava na nagori mogući način dodatnim zaduživanjem koji su veći od godišnjih anuiteta otplate spoljnog duga.

U 2012 god Srbija se prema prethodno navedenim ključnim pokazatelja i dešavanja u okruženju naći u još težoj ekonomskoj situaciji. Politički izbori u prvoj polovini godine će dodatno uticati na ekonomsku situaciju, imajući pri tom, u vidu da dosadašnja vlada za skoro četiri godine svojom politikom dovela do sloma ekonomije tako da se od nje na kraju njenog mandata ne može očekivati ništa. Dok se formira nova vlada, uzimajući u obzir dosadašnja iskustva, proteći će dosta vremena, tako da možemo sa zebnjom očekivati još jednu propuštenu godinu.

Novi model rasta “Postkrizni model ekonomskog rasta i razvoja Srbije 2011-2020“, po svojoj prilici je doživeo potpuni fijasko u praksi i više nije oslonac efikasnog raste. Realni sektor je u agoniji

i projektovani rast od 6,8% i porast zaposlenosti su imaginarni, a skeptici pa i ekonomisti tvrde da treba da budemo srećni ako rast bude na nuli. Ako se rast nastavi po stopi od 1,5% neophodne su nam tri godine da se vratimo na pred-krizni nivo.

U 2012 god treba očekivati smanjen prinos primarne poljoprivredne proizvodnje. Razlog za to je smanjen obim zasejanih površina i nepovoljnim klimatskim uslovima i neoptimalnim rokovima setve. Istovremeno, takav razvoj situacije će uticati na rast prehrambene industrije. Pored toga, ako izuzmemo energetiku, treba očekivati višemesečni trend negativnog rasta industrijske proizvodnje, naročito zbog sve veće nelikvidnosti koja pretili zatvaranjem ili blokadom računa, mnogih malih i srednjih preduzeća ili rad sa umanjenim obimom proizvodnje, što će se negativno odraziti na cene, zaposlenost, rast zarada izvoza i potrošnje.

U ovoj godini smanjiće se i građevinska aktivnost. Završetak i rekonstrukcija mostova označavaju i kraj velikih građevinskih investicija. Novi veliki poslovi u 2012 nisu ugovoreni, stambena izgradnja stagnira, koridor još nije počeo, te se sa pravom očekuje manja uposlenost građevinske operative.

Negativan trend spoljnotrgovinske razmene nastavljen je i u januaru 2012 god u kome izvoz beleži rast za 1,9 % a uvoz rast za 5,4% u odnosu na isti mesec prošle godine. Deficit iznosi 476,3 miliona evra, odnosno povećan za 9,8%. Proboj na nova tržišta traže vreme i skupo koštaju. Pozitivan trend u izvozu treba očekivati u okviru zemalja CEFTA.

Bankarski sektor „naše a tuđe banke“ teže smanjenju kreditne aktivnosti usled visokog rizika naplate, više vole da su im pare u centralnoj banci ili za kupovinu trezorskih zapisa, što će dodatno ugroziti privrednu aktivnost. Verovatno bi osnivanje Nacionalne banke za obnovu i razvoj imalo drugačiji uticaj na pospešivanje rasta ekonomije.

Smanjenje subvencija iz državnog budžeta takođe će se odraziti na sužavanje poslovanje subvencionisanih preduzeća.

Sve te implikacije će se negativno odraziti na povećanje nezaposlenosti, stagnaciju zarada što će negativno uticati na životni standard stanovništva. Takođe, povećaće se broj penzionera (procena oko 30.000) što će zahtevati, usled pada ekonomskih aktivnosti nove izvore za finansiranje javne potrošnje i penzija. Srbija će teško servisirati sve obaveze iz budžeta, dok će nove izvore teško naći dodatnim zaduživanjem, emitovanjem državnih zapisa ili prodajom preduzeća. Biće ogroman problem obezbediti potrebne prihode, posebno u drugoj polovini godine. Neće biti iznenađenje ako vlasti potegnu za povećanjem indirektnih poreza, akciza ili još gore prodajom javnih ključnih preduzeća, kao Elektroprivreda, Telekom, poljoprivredno državno zemljište i slično ili rasprodajom preostalih državnih preduzeća, hotela, Zavoda za rehabilitaciju itd.

Uglavnom, novoj vladi biće dat vruć krompir u ruci, gde će trebati mnogo znanja, umeća i hrabrosti da se negativni ekonomski trendovi dovedu u obliku slova L. Znači zaustaviti negativni trend, bolnim potezima ekonomske reforme i krenuti postepeno uzlaznim trendom. To zahteva, prvo i glavno iskorenjivanje korupcije, vladavine prava i jačanje državnih institucija, bez čijeg šok- rešenja nema napretka, zatim reformu administracije na svim nivoima, ukidanje glomaznih i nepotrebnih vladinih agencija, selektivnu reformu javnih preduzeća, što podrazumeva privatizaciju državi nepotrebnih javnih preduzeća, relaksaciju monetarne i fiskalne politike, rasterećenje privrede raznih obaveza, povećanje subvencija poljoprivredi i konačno formiranje Banke za obnovu i razvoj sa izuzetnoj posvećenosti podsticajima formiranju i razvoju malih i srednjih preduzeća u oblasti industrije, turizma, energetike i zadrugarstva u poljoprivredi.

LITERATURA

1. Analiza duga republike Srbije, NBS, decembar 2011 god
2. Osnovni indikatori makroekonomskih kretanja, Ministarstvo finansija R Srbije mart 2012
3. Postkrizni model ekonomskog rasta i razvoja Srbije 2011-2020, Vlada R. Srbije 2011
4. Republički zavod za statistiku Srbije, posebna saopštenja 2011, 2012 god
5. Statistika realnog sektora, Narodna banka Srbije, 2012 god